

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ „ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ” У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Володимир ДУДКІН

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація. Проведено аналіз реалізації системи олімпійської освіти в процесі підготовки фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт” в Україні. Визначено проблеми, що заважають впровадженню олімпійської освіти в спеціалізованих навчальних закладах, а також розроблені рекомендації щодо їх вирішення.

Ключові слова: олімпійська освіта, система олімпійської освіти, впровадження олімпійської освіти, процес підготовки студентів, спеціалізовані вищі навчальні заклади.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Відповідно до 31 статті Олімпійської хартії пропаганда фундаментальних принципів олімпізму, розповсюдження їх у навчальних програмах шкіл та університетів, створення інституцій, що мають присвятити себе олімпійському вихованню є одним із пріоритетних напрямів діяльності МОК та НОК [2, 3, 7].

В Україні, завдяки плідній співпраці Національного олімпійського комітету та Олімпійської академії України, потужно розвинена та чітко налагоджена система олімпійської освіти [1, 4].

Як визначають провідні фахівці [2, 6], однією з основних складових реалізації олімпійської освіти в країні є наявність ефективної системи підготовки кадрів, здатних впроваджувати ідеї олімпізму серед широких верств населення. Роботу з підготовки кадрів у цьому напрямку забезпечують вищі навчальні заклади фізичного виховання і спорту [5].

Аналіз наукових досліджень свідчить, що вітчизняними та зарубіжними спеціалістами в цій сфері окремі аспекти підготовки кадрів сфери «Фізичне виховання і спорт», зокрема: розвиток діяльності майбутніх спеціалістів, формування інтересу до фахової професії, базові знання професійно-педагогічної спрямованості, виховання етнічної толерантності в процесі професійної підготовки спеціалістів. Проведені дослідження щодо нормативно-організаційної бази підготовки науково-педагогічних кадрів, розроблені кваліфікаційні характеристики, темні плани, державні програми з усього спектру навчальних дисциплін [5]. Проте, основною проблемою і досі залишається пошук шляхів вдосконалення інтеграції олімпійської освіти в систему підготовки фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт».

З метою вдосконалення діяльності щодо реалізації системи олімпійської освіти в Україні було здійснено аналіз процесу підготовки фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт” здатних впроваджувати ідеї олімпізму серед різних верств населення.

Мета дослідження – визначення особливостей впровадження олімпійської освіти в спеціалізованих навчальних закладах України.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз літературних даних з питань впровадження олімпійської освіти в спеціалізованих навчальних закладах України щодо підготовки фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт”.

2. Проаналізувати діяльність профільних навчальних закладів України щодо реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки студентів.

3. Визначити проблеми, що заважають реалізації олімпійської освіти в спеціалізованих навчальних закладах України.

4. Розробити рекомендації щодо вирішення проблем впровадження олімпійської освіти в профільних навчальних закладах України.

Методи дослідження – аналіз літературних джерел, опитування, синтез та узагальнення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Робота виконана як складова частина досліджень Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр. за темою 1.1.1. «Система олімпійської освіти в середньоосвітніх навчальних закладах» (№ державної реєстрації 0105U001389).

Результати дослідження та їх обговорення. Проведені дослідження свідчать, що в Україні існують 5 спеціалізованих вищих навчальних закладів, що займаються підготовкою фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт”: Національний університет фізичного виховання і спорту України, Львівський державний університет фізичної культури, Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту, Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту та Харківська державна академія фізичної культури і спорту. Важливим аспектом впровадження олімпійської освіти серед студентської молоді є створення, за підтримки МОК та Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, за ініціативи НОК та ОАУ, на базі кожного профільного вузу Центру олімпійської освіти та досліджень. Головними напрямками діяльності Центрів є поширення олімпійської освіти серед населення регіонів України.

Дослідження щодо впровадження олімпійської освіти в процес підготовки студентів профільних навчальних закладів України дозволило виділити наступні напрями:

- проведення наукових досліджень з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти;
- організація та участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах, конкурсах олімпіадах з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти;
- впровадження олімпійської освіти у навчальний процес;
- співпраця з питань олімпійської освіти із різними установами.

Аналіз ситуації щодо впровадження олімпійської освіти в процесі підготовки студентів свідчить, що у кожному профільному вузі розроблено тематику для проведення наукових досліджень з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти. Наукові дослідження з питань олімпійської освіти здійснюються за такими напрямками: проведення дисертаційних досліджень (1-2 % від загальної кількості наукових робіт, що виконують аспіранти та докторанти навчального закладу), підготовка магістерських робіт (2-3 % від загальної кількості наукових робіт, що виконують магістранти навчального закладу), написання курсових та дипломних робіт (3-4 % від загальної кількості робіт, що виконують студенти навчального закладу).

Проведені дослідження свідчать, що кількість науковців, які займаються вивченням питань з олімпійської освіти становить 2-3 % від загальної кількості професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту.

Суттєвою складовою впровадження олімпійської освіти в навчальних закладах є проведення конференцій, семінарів, круглих столів, конкурсів, олімпіад з питань олімпійської освіти. Дослідження щодо діяльності профільних навчальних закладів України дозволяє вважати, що вузи регулярно організовують та приймають участь у міжнародних, всеукраїнських та внутривузівських заходах з олімпійської тематики. Однак, кількість наукових заходів, що присвячені зазначеній проблематиці в середньому по Україні становить 2-3 на рік, при цьому найкращим чином робота проводиться в НУФВСУ.

Одним з найбільш ефективних напрямків реалізації олімпійської освіти в спеціалізованих навчальних закладах України є видавнича діяльність. Представники вузів видають методичні рекомендації та пишуть статті й тези з питань олімпійської освіти: щорічно, на базі вузів готуються 1-2 методичні рекомендації, що допомагають студентам ознайомитись з різними аспектами олімпійського спорту та олімпійської освіти. Однак, кількість публікацій із зазначеної тематики у фахових журналах галузі становить 0,7-0,9 % від загальної кількості праць.

Важливу роль у реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки студентів вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту відіграє навчальна діяльність. Дослідження свідчать, що впровадження олімпійської освіти у навчальний процес студентів вузів є одним із найбільш ефективних механізмів підготовки фахівців, здатних поширювати ідеологію олімпізму своїй професійній діяльності. Аналіз процесу підготовки студентів дозволяє зазначити, що питання з олімпійської освіти включені, переважно, у викладання профільних навчальних дисциплін: олімпійський спорт, історія фізичної культури, загальна теорія підготовки спортсменів, олімпійський і професійний спорт, паралімпійський спорт, спорт вищих досягнень, теорія і методика юнацького спорту, професійна майстерність тренера, тощо. В середньому кількість годин відведених на викладання матеріалу з олімпійської освіти становить 11 % від загальної кількості навчального часу, що відведено на викладання профільної дисципліни. Слід відзначити впровадження окремої дисципліни „Олімпійська освіта” в навчальну програму Львівського державного університету фізичної культури.

Методичною базою для викладання питань з олімпійської освіти є навчальна література; в рамках навчального процесу також використовується наочний супровід лекційних і семінарських занять: плакати, слайди, презентації, відеофільми, тощо.

Аналіз результатів досліджень дозволив відмітити, що одним із напрямів у впровадженні олімпійської освіти в процесі підготовки студентів є організаційна діяльність, яка на базі профільних вузів реалізується в таких формах: наявність кабінетів олімпійської освіти, олімпійських музеїв; спортивно-масова робота під олімпійським гаслом; зустрічі з видатними спортсменами-олімпійцями, ветеранами олімпійського руху.

Діяльність профільних вищих навчальних закладів із реалізації олімпійської освіти ведеться і в такому напрямі як співпраця з питань олімпійської освіти. Дослідження свідчать, що співпраця здійснюється на міжнародному та національному рівнях. Найбільш активно вузи співробітничать із НОК, ОАУ та їх регіональними відділеннями. Також співпраця ведеться із МОК, МОА, Олімпійським музеєм, Центром П'єра де Кубертена, національними олімпійськими академіями та вищими навчальними закладами фізичного виховання і спорту різних держав світу, а також міжнародними громадськими й спортивними організаціями.

Суттєву роль у роботі вузів відіграє співпраця із загальноосвітніми школами України, що реалізується в таких формах: організація та проведення лекцій, круглих столів, семінарів з олімпійської тематики для вчителів загальноосвітніх шкіл; проведення бесід, лекцій із питань олімпійського спорту та олімпійської освіти з учнями; організація у загальноосвітніх навчальних закладах спортивних свят, зустрічей з видатними спортсменами. Одним із напрямів співпраці з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти в спеціалізованих вузах є робота зі спортивними школами, клубами, федераціями, що здійснюється через організацію і проведення семінарів, конференцій з тренерами та керівниками спортивних шкіл, клубів, федерацій; участь представників вузів у змаганнях різного рівня; зустрічі з юними спортсменами.

Вищі навчальні заклади фізичного виховання і спорту активно співпрацюють і з засобами масової інформації: приймають участь та надають допомогу в розробці матеріалів для газет, теле і радіопрограм, що висвітлюють олімпійський рух в Україні.

Аналізуючи ситуацію щодо діяльності профільних навчальних закладів України слухаємо чітко налагоджений процес впровадження олімпійської освіти в підготовку студентів. Це дозволяє обмінюватись практичним досвідом, отримувати знання, а також впроваджувати ідеї олімпізму в майбутній професійній діяльності спеціалістів; забезпечує позитивні зрушення в роботі з поширення олімпійської освіти серед різних верств населення.

Однак, незважаючи на значні досягнення у впровадженні ідей олімпізму серед фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт”, слід відмітити проблеми, що заважають реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки студентів спеціалізованих вузів:

– проблематика олімпійської освіти в наукових дослідженнях, що проводять вищі навчальні заклади фізичного виховання і спорту не отримала достатнього поширення; окремі конференції, методичні рекомендації, наукові конференції свідчать про відсутність налагодженої системи, хаотичний характер організації наукових досліджень;

- наукові роботи студентів та аспірантів не пов'язані між собою, відсутня спадкоємність;
- використовується доволі рідко наочний супровід лекційних і семінарських занять з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти.
- Проведені дослідження дозволяють відзначити, що для вирішення проблем впровадження олімпійської освіти в профільних навчальних закладах України необхідно:
 - забезпечити чітку організацію діяльності спеціалізованих вузів згідно основних напрямів, що були розроблені ОАУ;
 - забезпечити спадкоємність тематики наукових досліджень по схемі: СНГ, СНТ, курсові, дипломні, магістерські та дисертаційні роботи;
 - практикувати на базі профільних вузів семінари з обміну досвідом спеціалістів з метою підвищення їх кваліфікації;
 - забезпечити планову підготовку методичних рекомендацій з питань олімпійської освіти з подальшим їх переходом у навчальні посібники, підручники, а також впровадженням в навчальні та позанавчальні процеси освітніх та спортивних закладів України;
 - включати питання з олімпійської освіти в програму педагогічної практики студентів спеціалізованих вищих навчальних закладів;
 - впроваджувати сучасні форми реалізації олімпійської освіти в процес підготовки студентів вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту.

Висновки

1. Підготовка кадрів, здатних впроваджувати ідеологію олімпізму серед широких верств населення є основою системи олімпійської освіти. Аналіз літературних джерел, опитування свідчить, що вирішення проблеми вдосконалення реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт” є актуальним питанням у сучасних умовах розвитку нашої країни.
2. Аналіз діяльності вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту України вказує на чітко налагоджений процес реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів, що ведеться в таких напрямках: навчальна робота, наукові дослідження з олімпійської освіти, захват з олімпійської тематики, видавнича, організаційна діяльність, співпраця з олімпійською освітою.
3. Проведені дослідження дозволили виділити проблеми, що заважають реалізації олімпійської освіти в спеціалізованих вузах, серед них: недостатньо поширена проблематика олімпійської освіти в наукових дослідженнях; відсутність спадкоємності між курсовими, дипломними, магістерськими та дисертаційними дослідженнями; відсутність наочного забезпечення більшості навчальних занять.
4. Аналіз діяльності профільних навчальних закладів України свідчить, що для вирішення проблем впровадження олімпійської освіти в процесі підготовки студентів доцільним є: забезпечення організації діяльності спеціалізованих вузів згідно основних напрямів розроблених ОАУ, координації та корекції планів наукових робіт з олімпійської тематики, спадкоємності тематики наукових досліджень, планової підготовки методичних рекомендацій з питань олімпійської освіти; запровадження в практику семінарів з обміну досвідом фахівців; включення питань з олімпійської освіти в програму педагогічної практики; впровадження сучасних форм реалізації олімпійської освіти.

Перспективи подальших досліджень. У подальших дослідженнях планується розробити рекомендації щодо вдосконалення процесу підготовки фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт”, здатних впроваджувати олімпійську освіту серед широких верств населення України.

Список літератури

1. Ашанин В. С. Олимпийское образование: проблемы обобщения современного опыта в странах СНГ / В. С. Ашанин, В. Н. Кудиненко, Н. А. Олейник // Олимпийский спорт и спорт для всех: тезисы IX Междунар. науч. конгр. – К.: Олимп. литература, 2005. – 5 с.